

5. Населення, зайняте у неформальному секторі економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://ukrstat.gov.ua/>>.
6. Lewis J.P. Quiet Crisis in India / J.P. Lewis. – Washigton, 1962.
7. Harris J.R. Migration, Unemployment and Development: A Two Sector Analysis / J.R Harris, M.P. Todaro // American Economic Review. – 1970. – 60 (March). – P. 126-142.
8. Kannapan S. Studies of Urban Labour market behaviour in developing areas / S. Kannapan. – Geneva: International Institute for Labour Studies (Switzerland), 1980. – 234 p.

УДК 631.158:331.522.4.001.76

Клокар О.О., канд. екон. наук, доц. (БНАУ, Біла Церква)

УДОСКОНАЛЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНОЇ СФЕРИ

У статті розглянуто фази та ефективність розвитку соціально-економічного механізму трудового потенціалу аграрної сфери, визначено провідні заходи щодо його поліпшення. Це забезпечить підвищення зацікавленості селян у результатах своєї праці.

Ключові слова: *трудоий потенціал, аграрний сектор економіки, погодинна система оплати праці, соціальна інфраструктура.*

Підвищення зайнятості та конкурентоспроможності робочої сили в аграрному секторі економіки, поліпшення демографічної ситуації на селі й ефективний розвиток галузі в цілому можливі лише за умови налагодження дієвого соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрної сфери. Проте незважаючи на створені законодавчі умови щодо кадрового забезпечення сільськогосподарських підприємств (визначення мінімального розміру заробітної плати, умов отримання іпотеки на житло, забезпечення робочими місцями окремих категорій спеціалістів тощо), вони реалізуються не повністю.

Крім цього, домінування тяжкої, не кваліфікованої та не престижної праці в аграрному секторі, низький рівень розвитку сільської соціальної інфраструктури (відсутність будинків культури, клубів, дитячих садків та ін.) формує негативне ставлення, особливо молоді до роботи в агросфері. Тому актуальним питанням на сучасному етапі розвитку сільського господарства є визначення та реалізація основних засад розвитку трудових ресурсів аграрного сектору економіки.

Дослідженням вищенаведеної проблеми займалися такі науковці: О. Кондратюк, М. Коротєєв, А. Куцмида, О. Плотник, О. Мартинюк, В. Проскуров тощо [1-6]. Вчені сформулювали основні засади щодо дослідження ефективності формування трудового потенціалу агросфери. Проте проблема якості їх відтворення в контексті трансформації соціально-економічних відносин в Україні розроблена ними недостатньо.

Ураховуючи актуальність і невирішеність вищезазначеної проблеми, головною метою поданої статті є вдосконалення соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрної сфери. Так, відповідно до мети нами сформовані такі завдання:

- розкрити соціально-економічний механізм формування трудового потенціалу аграрної сфери;
- визначити та проаналізувати провідні фази розвитку вищевказаного механізму;
- розробити заходи щодо вдосконалення соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрного сектору економіки.

У результаті аналізу нами встановлено, що в трактуванні змісту соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрної сфери є різні підходи, які подібні та відрізняються тільки деякими відмінностями. Так, більшість науковців і практиків трактують цю категорію як комплекс існуючих і перспективних сукупних трудових можливостей (країни, галузі, території, підприємства, працівника), що сформовані, формуються та відтворюються під впливом певних демографічних, освітньо-кваліфікаційних, соціальних, психофізіологічних та економічних факторів і визначають результати фінансово-господарської діяльності всіх суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки [2, с. 92; 3, с. 5; 4, с. 6; 7, с. 9; 8, с. 46]. Ураховуючи описаний вище підхід, нами сформовані основні фази розвитку соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрної сфери, які подано на рисунку 1.

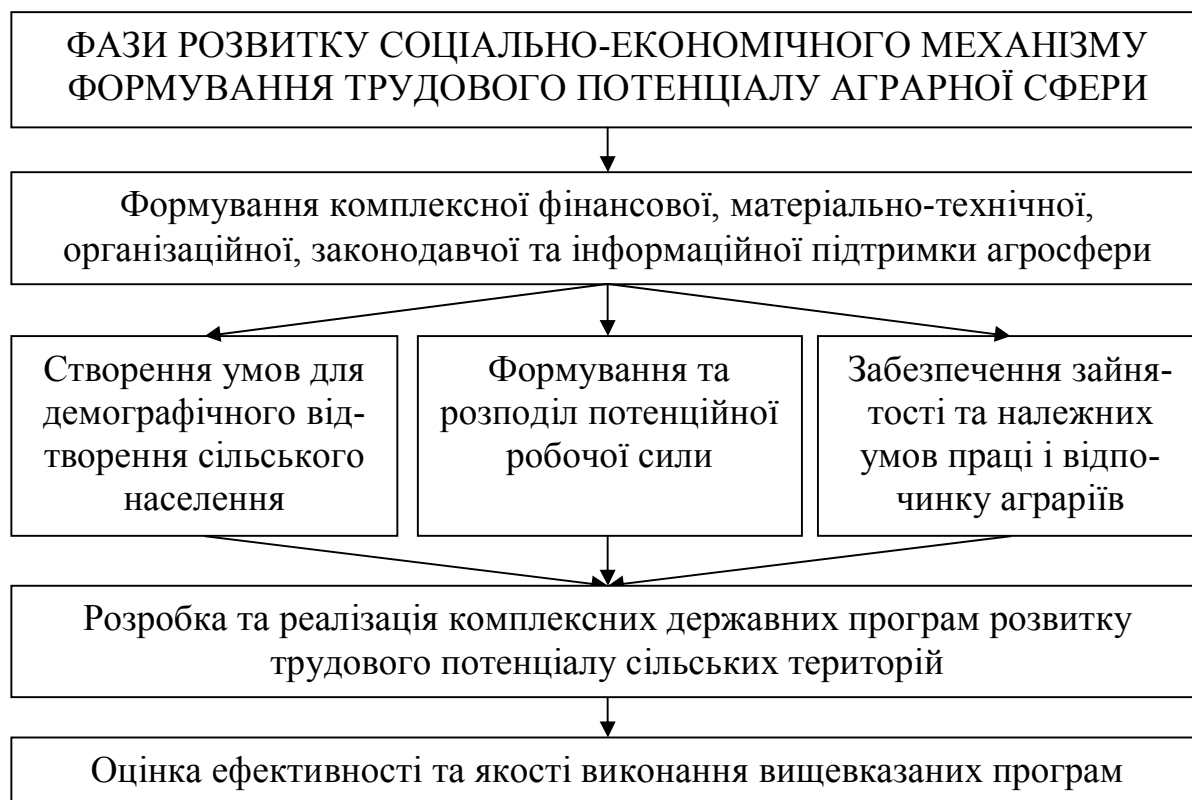


Рисунок 1 – Фази розвитку соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрної сфери

На нашу думку, такий підхід сприятиме визначенню ефективних підходів до поліпшення демографічної, соціально-економічної ситуації на селі та забезпечить ефективне відтворення трудових ресурсів агросфери в цілому. Так, *формування комплексної фінансової, матеріально-технічної, організаційної, законодавчої та інформаційної підтримки агросфери* має передбачати розробку та реалізацію заходів активізації відтворення трудового потенціалу сільської місцевості в цілому на макро- та макрорівнях, що відображено в таблиці 1.

Таблиця 1 – Заходи активізації відтворення трудового потенціалу сільської місцевості на макро- та мікрорівнях [3, с. 9]

Захід	Макрорівень	Мікрорівень
1. Розвиток виробництва та забезпечення зайнятості сільського населення	+	+
2. Регулювання доходів селян	+	+
3. Обґрунтування джерел формування соціальної інфраструктури села	+	–
4. Активізація діяльності сільської влади щодо регулювання відтворення трудового потенціалу	–	+
5. Посилення ролі центрів зайнятості в сільській місцевості	+	+
6. Державне регулювання зайнятості сільського населення та демографічної ситуації на селі	+	-
7. Активізація дій громадських організацій щодо розвитку трудового потенціалу	+	+
8. Формування законодавчої бази щодо:		
– соціально-економічного розвитку сільської місцевості;	+	–
– зайнятості сільського населення;	+	–
– демографічної ситуації на селі	+	–
9. Моніторинг:		
– рівня зайнятості населення;	+	+
– динаміки та структури доходів жителів села;	+	+
– забезпеченості селян послугами об'єктів соціальної інфраструктури;	+	+
– просвітницька робота серед населення	+	+

Із вищенаведеної таблиці видно, що заходи активізації відтворення трудового потенціалу сільської місцевості на макро- та мікрорівнях передбачають економічні, організаційні, нормативно-правові та інформаційні підходи, а саме: розвиток виробництва та забезпечення зайнятості сільського населення; регулювання доходів селян; обґрунтування джерел формування соціальної інфраструктури села; активізація діяльності сільської влади щодо регулювання відтворення трудового потенціалу; посилення ролі центрів зайнятості в сільській місцевості; активізація дій громадських організацій щодо розвитку трудового

потенціалу; державне регулювання зайнятості сільського населення та демографічної ситуації на селі; формування законодавчої бази щодо соціально-економічного розвитку сільської місцевості, зайнятості сільського населення, демографічної ситуації на селі; моніторинг рівня зайнятості населення, динаміки та структури доходів жителів села, забезпеченості селян послугами об'єктів соціальної інфраструктури, просвітницька робота серед населення тощо.

На наш погляд, усі перелічені заходи є невід'ємними складовими інструментарію активізації відтворення трудового потенціалу сільської місцевості. Тобто їх реалізація визначає напрями активізації соціально-економічних факторів відтворення трудового потенціалу аграрного виробництва. До них належать: виробничо-економічні (міжгалузеве регулювання економічних відносин з метою підвищення рівня доходності суб'єктів господарювання в аграрному секторі, вдосконалення системи оплати праці та зростання її рівня на підприємствах усіх організаційно-правових форм у сільському господарстві; розвиток соціального партнерства та ін.), соціальні (моніторинг особливостей розселення та демографічних процесів, інвентаризація та аналіз функціонування об'єктів соціальної інфраструктури села, реалізація заходів щодо задоволення першочергових життєвих потреб сільського населення відносно науково обґрунтованих норм зайнятості молоді тощо).

Вважаємо, що вищевказаний підхід забезпечить створення потужного економічного базису та соціальної надбудови в ефективному формуванні трудового потенціалу аграрної сфери. Також нами розроблений підхід щодо поетапного застосування та контролю робочого часу в погодинній системі оплати праці, насамперед, в аграрному секторі економіки. Він передбачає для сільськогосподарських підприємств: організацію трудового графіка з урахуванням сезонності виробництва; визначення основних етапів діяльності щодо поетапного застосування та контролю робочого часу; прогнозування обсягів виробництва продукції. Разом з тим для агропромислових підприємств передбачаються такі заходи: організація змінного трудового графіку з урахуванням обсягів реалізації продукції; формування плану виробництва продукції; групування всіх підрозділів підприємства за напрямками застосування та контролю робочого часу. Також спільними складовими щодо двох вищевказаних видів підприємств є: формування робочих змін за кожним виробничим напрямом та контроль їх роботи протягом кожної зміни; оцінка ефективності господарської діяльності за звітний період; позмінний контроль якості роботи керівниками підрозділів і оплата кожного відпрацьованої години з урахуванням кваліфікації окремих виконавців.

На нашу думку, окрім вищенаведених, провідним інструментарієм активізації відтворення трудового потенціалу в агросфері є такі напрями, як: розвиток виробництва; забезпечення зайнятості сільського населення; регулювання доходів селян; обґрунтування джерел формування соціальної інфраструктури; активізація діяльності сільської влади та громадських організацій; посилення ролі центрів зайнятості; використання важелів державного регулювання зайнятості населення та демографічної ситуації.

Висновки. Отже, в результаті аналізу соціально-економічного механізму формування трудового потенціалу аграрної сфери нами встановлено, що до ос-

новних фаз його розвитку належать: формування комплексної фінансової, матеріально-технічної, організаційної, законодавчої та інформаційної підтримки агросфери; створення умов для демографічного відтворення сільського населення; формування та розподіл потенційної робочої сили тощо.

Ефективна реалізація вищезазначених фаз передбачає державну підтримку матеріального та соціально-психологічного стимулювання аграріїв (упровадження поетапного контролю робочого часу за погодинної системи оплати праці; розвиток соціальної інфраструктури сільських територій та ін.).

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є розробка багатоаспектного соціально-економічного механізму формування трудового та ресурсного потенціалу агросфери в цілому.

Список літератури

1. Кондратюк О.І. Економічний потенціал країни, його суть і тенденції розвитку / О.І. Кондратюк // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 3. – С. 91-98.
2. Коротєєв М.А. Формування та використання трудового потенціалу аграрного сектору економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02 / М.А. Коротєєв. – Харків, 2004. – 25 с.
3. Куцмида А.В. Соціально-економічні проблеми та перспективи використання трудового потенціалу сільської місцевості регіону: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.07.02 / А.В. Куцмида. – Миколаїв, 2006. – 22 с.
4. Мартинюк О.П. Управління трудовими ресурсами в сільському господарстві регіону автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.02.03 / О.П. Мартинюк. – К., 2003. – 25 с.
5. Плотник О.Д. Шляхи оптимізації економічного потенціалу аграрних підприємств / О.Д. Плотник // АгроСвіт. – 2010. – № 22. – С. 45-48.
6. Проскуряков В.М. Экономический потенциал социальной сферы: содержание, оценка, анализ / В.М. Проскуряков, А.И. Самоукин. – М.: Экономика, 1991. – 287 с.

УДК 658.012.16:621

Коломицева О.В., канд. екон. наук, доц.,

Васюк Н.В. (Черкаська філія ПВНЗ «Європейський університет, Черкаси)

ОЦІНЮВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ

Автором досліджено необхідність оцінювання потенціалу розвитку машинобудівних підприємств, запропоновано найефективніший метод оцінки. Визначено сукупність показників діагностики діяльності підприємств машинобудівної галузі та обґрунтовано необхідність їх застосування.

Ключові слова: *індикативне управління, індикативний метод, матричний метод, конкурентоспроможність, потенціал підприємства.*

Стратегічне управління підприємствами машинобудування потребує повної інформації, що сприяє виявленню ефективних напрямків розвитку підпри-